

‘उज्यालो हुनु अधि’ उपन्यासको
विश्लेषणात्मक अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत
नेपाली एम.ए. दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको
प्रयोजनका निम्ति
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
विजयभक्त उपाध्याय
द्रव्यशाह बहुमुखी क्याम्पस
लक्ष्मी बजार, गोरखा
वि.सं. २०६९

शोध निर्देशकको सिफारिस

‘उज्यालो हुन अघि’ उपन्यासको विश्लेषणात्मक अध्ययन शीर्षकको प्रस्तुत शोध पत्र शोधार्थी छात्र विजयभक्त उपाध्यायले मेरो प्रत्यक्ष निर्देशनमा रही तयार गर्नु भएको हो । परिश्रमपूर्वक खोज अध्ययनका साथ तयार गरिएको यस शोध पत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय द्रव्यशाह बहुमुखी क्याम्पस, नेपाली विभाग समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

.....
रुद्रनाथ पोखरेल
शोध निर्देशक
द्रव्यशाह बहुमुखी क्याम्पस
लक्ष्मीवजार, गोरखा ।

मिति २०६९।५।८

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
द्रव्यशाह बहुमुखी क्याम्पस
लक्ष्मीबजार, गोरखा

स्वीकृति-पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत द्रव्यशाह बहुमुखी क्याम्पसका छात्र विजयभक्त उपाध्यायले त्रिभुवन विश्वविद्यालय स्नातकोत्तर तह नेपाली विषयको दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको प्रयोजनको लागि प्रस्तुत गर्नु भएको 'उज्यालो हुनु अधि' उपन्यासको विश्लेषणात्मक अध्ययन शीर्षकको शोध पत्र स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

१. विभागीय प्रमुख : उप-प्राध्यापक - बद्रीकुमार कार्की
२. शोध निर्देशक : सहायक प्राध्यापक - रुद्रनाथ पोखरेल.....
३. बाह्य परीक्षक : सह-प्राध्यापक -डा. कृष्ण प्रसाद घिमिरे.....

मिति:- २०६९/०८/२३

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत शोध पत्र मैले आदरणीय गुरु सहायक प्राध्यापक श्री रुद्रनाथ पोखरेलको प्रत्यक्ष निर्देशनमा रही तयार पारेको हुँ । शोध पत्रको तयारीको सिलसिलामा विविध व्यावहारिक तथा प्राध्यापकीय कार्यको बीच आफ्नो अमूल्य समय खर्च गरी शोध कार्यमा उत्प्रेरित गर्नुका साथै निरन्तर हौसला प्रदान गरी प्रस्तुत शोध पत्रलाई यस रूपमा ल्याउन स्पष्ट मार्ग निर्देशन गरी दिनु हुने श्रेष्ठ गुरुहरू प्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

शोध प्रस्तावलाई स्वीकृत गरी शोध पत्र लेख्ने अवसर प्रदान गर्नुहुने मेरो आदरणीय गुरु विभागीय प्रमुख उप-प्राध्यापक श्री बन्दीकुमार कार्कीप्रति कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु । त्यसैगरी शोध पत्र तयारीको सिलसिलामा अमूल्य सहयोग, सुझाव र प्रेरणा दिनुहुने द्रव्यशाह बहुमुखी क्याम्पसका आदरणीय गुरुहरूप्रति आभार प्रकट गर्दछु ।

मेरो अध्ययन र शैक्षिक उन्नतिप्रति सधैं प्रेरणाशील बनेर विश्वविद्यालयको अध्ययनसम्म पुऱ्याउनु हुने पुजनीय पिता इन्द्रभक्त उपाध्याय, माता नेत्रकुमारी उपाध्याय तथा जीवनसंगिनी अम्बिका उपाध्याय एवं छोराहरू विधान र विधेकप्रति सदा आभारी छु । शोध लेखन कार्यमा अप्रत्यक्ष प्रत्यक्ष सहयोग पुऱ्याउनु हुने सम्पूर्ण शुभ चिन्तकहरूमा आभार प्रकट गर्दछु । शोध कार्य सम्पन्न गर्नका लागि आवश्यक सामग्री उपलब्ध गराउने विनायक धिताल, विजय अधिकारी लगायत सम्बद्ध सम्पूर्ण पारिवारिक श्रोतहरू एवं द्रव्यशाह बहुमुखी क्याम्पसलाई पनि हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

यस शोध पत्रलाई छिटो, छरितो र सहज रूपमा टङ्कन गर्ने युनिक कम्प्युटर सेन्टरका साथीहरूलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु । अन्तमा यस शोध पत्रको समुचित मूल्याङ्कनको लागि द्रव्यशाह बहुमुखी क्याम्पसको नेपाली विभाग समक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

.....

शोधार्थी

विजयभक्त उपाध्याय
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
शैक्षिक सत्र २०६४/६६
रो.नं. ३७

त्रि.वि.वि.दर्ता नं. ८८३४-९०
द्रव्यशाह बहुमुखी क्याम्पस, गोरखा ।
मिति : २०६९।६।८

विषय सूची

शोध निर्देशकको सिफारिस
स्वीकृति-पत्र
कृतज्ञता ज्ञापन
विषय सूची
संक्षेपीकृतसूची

पृष्ठ

पहिलो परिच्छेद : शोध परिचय	१-५
१.१ विषय परिचय	१-२
१.२ समस्या कथन	२-२
१.३ शोध कार्यको उद्देश्यहरू	२-३
१.४ पूर्वकार्यको समीक्षा	३-४
१.५ शोधकार्यको औचित्य	४-४
१.६ अध्ययनको सीमा	४-४
१.७ शोध विधि	४-५
१.८ शोधको रूपरेखा	५-५
दोस्रो परिच्छेद : विनोद प्रसाद धितालको जीवनी	६-१७
२.१ जन्म र पारिवारिक पृष्ठभूमि	६-६
२.२ बाल्यावस्था	६-७
२.३ शिक्षा	७-८
२.४ पारिवारिक जीवन	९-१०
२.५ पेशा	१०-११
२.६ भ्रमण	११-११
२.७ पुरस्कार र सम्मानहरू	१२-१२

२.८ लेखनको सुरुवात	१२-१३
२.९ साहित्य सिर्जनामा प्रेरणा र प्रभाव	१३-१५
२.१० निष्कर्ष	१५-१७

तेश्रो परिच्छेद : 'उज्यालो हुनु अघि' उपन्यास विष्लेषणको आधार र
धितालको साहित्यिक यात्रा १८-३२

३.१ विषयवस्तुको प्रयोग	१९-१९
३.२ पात्र विधान	२०-२१
३.३ परिवेश विधान	२१-२३
३.४ भाषाशैली	२३-२४
३.५ आयामको प्रयोग	२४-२५
३.६ शीर्षक विधान	२५-२७
३.७ उपन्यासको केन्द्रीय कथ्य	२७-२८
३.८ पात्रको मनोविश्लेषण	२८-२४
३.९ विनोद प्रसाद धितालको साहित्यिक यात्रा	२८-३०
३.१० औपन्यासिक प्रवृत्ति	३०-३१
३.११ निष्कर्ष	३१-३२

चौथो परिच्छेद : सैद्धान्तिक तत्त्वका आधारमा विनोदप्रसाद

धितालको 'उज्यालो हुनु अघि' उपन्यासको

विश्लेषण

३३-७१

४.१ परिचय	३३-३५
४.१.१ सामाजिक यथार्थवादीधारा	३५-३८
४.१.२ मिथकीयधारा	३८-४०
४.२ 'उज्यालो हुनु अघि' उपन्यासको पृष्ठभूमि	४०-४५
४.३ 'उज्यालो हुनु अघि' उपन्यासको कथासार	४५-४८

४.४ 'उज्यालो हुनु अघि' उपन्यासको विश्लेषण	४८-४९
४.४.१ कथानक	४९-५१
४.४.२ पात्र वा चरित्र	५२-५२
४.४.२.१ प्रमुख पात्रहरू	५२-५६
४.४.२.२ सहायक पात्रहरू	५६-६०
४.४.३ कथोपकथन (संवाद)	६०-६२
४.४.४ देश, काल र परिस्थिति	६२-६३
४.४.५ द्वन्द्व वा सङ्घर्ष	६३-६७
४.४.६ भाषाशैली	६८-६९
४.४.७ उद्देश्य वा जीवनदर्शन	६९-७०
४.५ निष्कर्ष	७०-७१
पाँचौँ परिच्छेद : उपसंहार	७२-७७
५.१ सारांश	७२-७७
सन्दर्भग्रन्थ सूची	७८

संक्षेपीकृतसूची

आई.ए.	इन्टरमिडियट अफ आर्ट्स
एम.ए.	मास्टर अफ आर्ट्स
एस.एल.सी.	स्कूल लिभिड सर्टिफिकेट
क्र.सं.	क्रमसंख्या
प्रा.डा.	प्राध्यापक डाक्टर
वि.सं.	विक्रम संवत्
बी.ए.	ब्याचलर्स अफ आर्ट्स
त्रि.बि.वि.	त्रिभुवन विश्वविद्यालय